

## Försvarskaoset - ett exempel på den demokratiska tankefällan

av Bengt-Åke Wennberg



Magnus Dalsvall och Kjell Lindström har skrivit boken "Bortom tankefällan". De konstaterar i denna att vi i vår tid lever i ett mentalt landskap som bygger på förhållanden som inte längre är för handen. En sådan tankefälla är tron på hur vår demokrati fungerar. Den fungerar inte. Vilket jag skall visa i denna blogg.

Partierna förbereder just nu miljontals besök hos väljarna. Det handlar om att "sälja" partiets åsikter. I bästa fall handlar det också om att ta reda på "behov". Frågan är vilka åsikter och åtgärder man skall "satsa på" för att bli vald. Detta förfarande var relevant på 1930-talet. Jag delar inte åsikten att detta är "modern demokrati". Nasande och handel med åsikter skall göra att man blir omvald. Detta gör politiken korrumpierad, förtyglad och trivialiserad. Demokrati är heller inte att lägga skulden på varandra. Demokrati handlar om samarbete.

Jag menar att politiker i en modern stat har till uppgift att bevaka våra allmänna och gemensamma intressen. Vi väljer de som gör det bäst. Våra individuella intressen och våra enskilda behov är av naturliga skäl mångskiftande och olika och kan inte enkelt förenas. Att åstadkomma denna förening mellan olika åsikter, behov och viljor, trots att en sådan förening kan synas omöjlig, är det viktiga politiska arbetet – inte att

samla ihop, förmedla och sälja åsikter baserade på en viss ideologi eller stödja en splittring.

Politiker skall göra det möjligt för oss att knyta oss samman och känna gemenskap. De skall inte ställa den ena mot den andra. I en förening av olikheter, där vi alla är beroende av varandra, eftersom vi bor i samma land, skall vi få vara de individer som vi är. Vi skall både kunna vara med och bidra till gemenskapen och få tillåtelse att vara just den individ vi helst vill vara. Ett sådant samhälle är inte lätt att skapa, men att göra det måste vara politikens grundläggande uppgift.

Att vara politiker är därför ett svårt och grannliga åtagande. De flesta klarar inte av det. Några tror att de skall vara åsiktspoliser eller åsiktsförsäljare. Andra att de skall kunna sitta på läktaren och kommentera föreställningen medan den pågår. Några tror att det gäller att "få andra att" göra det som de själva tycker är rätt. Ytterligare andra tror att det gäller att till varje pris få igenom den egna uppfattningen och de egna lösningarna på landets problem. Går det bra visar det sig att man hade rätt. Går det dåligt så kan man alltid skylla på någon annan. Låt mig illustrera min demokratisyn med ett exempel från försvarsdebatten.

Så länge som vi ser oss som en suverän och självständig nation måste det anses legitimt och rimligt att vi, om vi blir hotade, skyddar varandras rättigheter inom ramen för vår svenska nation. Det är rimligt att vi, var och en av oss, uppfyller de skyldigheter som försvaret av landet då kräver. Skyddet av vår integritet och självständighet är en gemensam uppgift för alla svenska medborgare och grunden för vår Försvarsmakt.

Att bereda oss för att klara ett integritetshot är därför ett gemensamt åtagande. Sedan kan vi ha olika uppfattning om hur det skall göras, vilka hot som finns och vad som krävs av resurser. Att reda ut denna komplexa fråga så att vi står redo om det händer kan ingen enskild medborgare eller medborgargrupp göra. Därför har vi en Försvarsmakt. Den politiska uppgiften är att göra alla olika tankar och åsikter förenliga med varandra så att vi kan stödja vår Försvarsmakt, så att vi kan klara varandra om det värsta skulle hända och så att vi står på samma sida om och när det händer.

Att det vi då har behov av är att alla känner ett gemensamt ansvar för medborgare i Sverige. Det innebär att ingen kan smita från ansvaret och plädara för att vi skall ge upp vår integritet och offra våra svenska värden. En sådan uppfattning måste i så fall konfronteras eftersom en sådan flykt kan liknas vid desertering och är osolidarisk mot oss andra.

Strategin måste istället formas gemensamt så att alla känner sig trygga med och kan lita på varandra.

Vi medborgare uppdrar till våra politiker och vår regering är att åstadkomma en sådan samverkan och en sådan förberedelse. Om det gemensamma målet kan det inte råda något tvivel. Att vi avskaffat värnplikten gör inte detta ansvar mindre.

Så till dagens politik där man travar på i gamla hjulspår.

Cecilia Widegren (M) är ordförande för Försvarsberedningen, Försvarsutskottets vice ordförande och alliansgruppledare. Så här skriver hon i februari i år (2013).

*Sveriges ökade försvarsförmåga är av stort intresse för Sverige. Morgondagens risker och utmaningar är vägledande för den största reformering av försvaret som steg för steg nu genomförs. Män och kvinnor, bl a som soldater, sjömän och officerare, som tjänstgör i Försvarsmakten, och andra myndigheter, både i Sverige och i internationella insatser gör mycket viktiga insatser inte minst då flertalet var dag riskerar sitt eget liv för att värna andras säkerhet. Moderaterna och alliansregeringen jobbar för att fortsätta stärka Sveriges försvarsförmåga ytterligare. Genom de försvarsreformer som Alliansen genomfört sedan 2006 har Sveriges försvarsförmåga stärkts.*

Den följande texten går i samma stil. Inte ett ord om det gemensamma intresset och det gemensamma åtagandet. Anslaget är paternalistiskt och auktoritärt. Vi – Alliansen – ordnar biffen. Staten blir servicegivare och medborgare kunder. Men relationen servicegivare - kund är ingen demokrati. Tvärtom. Vi medborgare "betalar" inte staten för att sköta försvaret för oss. Det är vi medborgare som engagerar oss i ett försvar av vårt land och därför behöver en organisation som kallas försvarsmakt.

Widegren fattar inte det. Hon låter som en koncernchef när hon senare i artikeln konstaterar att hon i sina samtal med sina anställda (märk ordvalet), soldater och officerare möter en stor förtröstan för det "nya" försvar hon talar om. Det är utifrån sådana påståenden hon och Alliansen vill bli återvalda.

Hennes uttalanden handlar således inte om de faktiska problem och svårigheter vi gemensamt måste förstå och lösa för att vårt

gemensamma försvar skall fungera väl. Dessa svårigheter får vi som medborgare först senare reda på.

I radions program "God Morgon Sverige" den 28 april 2013 hade man samlat fyra kommentatorer till den bristande incidentberedskap som det nyligen rapporterats om i tidningarna. Studerar man deras olika uttalanden i bloggar och annat så hade Sveriges Radio samlat mycket pålästa och insiktsfulla men kritiska kommentatorer. Så här lät det:

- Johanna Hildebrand: Den politiska ledningen – regeringen – och Försvarsmakten är i "krig" med varandra. Fiendskapen gör att åsikter och uttalanden förvrängs och får en politisk laddning. De som sägs utåt skall "stämna" med Alliansens budskap. Informationen blir förljugen.
- Johan Tunberger: Regeringen misslyckas med att balansera försvarsindustrins krav på utvecklingsprojekt och utvecklingspengar mot Försvarsmaktens reella behov av resurser för konkreta operativa ändamål. Detta innebär att Försvarsmakten anklagas för att inte vara effektiv trots stora anslag.
- Anna Ek: Försvarsmakten har arbetat in sig i en föråldrad världsbild i vilken man orienterat sig för ett insatsförsvar huvudsakligen riktat mot Ryssland. Varje hot från Ryssland målas därför upp som kritiskt. Vidmakthåller man den föråldrade hotbilden hoppas några gamla stofiler att det blir det möjligt att vidmakthålla en kostsam, föråldrad och omodern organisation med bland annat en mängd högre officerare som egentligen inte behövs.
- Karlis Neretkis: Anslagen är numera så små och materielen så begränsad att man inte kan samöva "på riktigt". De insatser man gör i internationell tjänst är så små och begränsade att de inte duger för att upprätthålla förmågan att försvara landet ens mot ett begränsat angrepp eftersom en sådan samträning kräver helt andra resurser än man har.

Till ovanstående information skall läggas att den försvarsförmåga som Widegren talar om ännu bara är framräknad på pappret. Den uppträder – om allt klaffar som det skall – till 95% först år 2019 och är inte 100 %-ig förrän 2023. (I dag oktober 2020 vet vi att inte ens detta håller. Nu siktar man mot 2026)

En randinformation som presenteras i bloggar och i massmedia, men inte nämns av våra politiker, är att den ryska militärdoktrinen sedan det "nya" försvaret planerades har ändrats på ett antal punkter.

Nu (2013) låter den ungefär så här:

- Ett storkrig mot huvudmotståndaren USA och Nato är inte aktuellt och kommer aldrig att ske på grund av avskräckningsbalansen.
- Ryssland måste ha kontroll över sina egna randzoner; som exempelvis Finland, Sverige och Baltikum
- Den nya krigsmakten skall vara modernt utformad för att kunna göra strategiska överraskningsanfall ur sin fredsplacering. Alltså utan förvarningar.
- Taktiska kärnvapen kan användas mot mål som inte kan nedkämpas på annat sätt.

På långfredagen fick vi enligt Per Juhlin, f d luftförvarsofficer i Flygvapnet, se ett bevis på den nya ryska militärdoktrinen. Utan förvarning utför man ett övningsanfall direkt från hemmabaserna. Det var riktat mot Sveriges två viktigaste luftförvarscentraler. Ett anfall med missiler från ett enda Backfireflygplan (Tu-22 M3) kan mot en av dessa anläggningar skapa stor skada med hjälp av taktiska kärnvapen.

Det signalspaningsplan som passerade mellan Öland och Gotland spanade bland annat på den av Sverige utvecklade ROLF-enheten (Rörlig Operativ Ledningsfunktion) som har till uppgift att överta stridsledningen om någon av de fasta strategiska ledningscentralerna skulle slås ut – se ovan.

Före utbrottet av det andra världskriget viftade Chamberlain med ett papper och uttalade orden "Fred i vår tid". Det var naturligtvis ett budskap som gick hem politiskt. Går man i Sverige ut på gator och torg och frågar väljarna om man skall satsa på Försvarsmakten eller på vård, skola och omsorg är svaret givet. Vård, skola och omsorg går alltid före. Först i den senaste Novus-undersökningen är det ett annat ljud i skällan. Men är det så vi vill ha det med vår demokrati? Hit och dit – upp och ner.

Frågan är förstas hur vi som medborgare i Sverige kan hjälpa till med dessa onekligen synnerligen svåra frågor. Det handlar verkligen inte bara om åsikter utan om grundläggande och konkreta praktiska förhållanden. Hur kan vi vara delaktiga? Kan det civila samhället och

försvaret integreras på ett annat sätt än vi tidigare varit vana vid? Varför kan de olika intressenterna inte ställa upp och bidra till bra lösningar istället för att slåss och äska mer pengar?

Varför skall vi skyfflas runt som röstboskap i en fråga som är så grundläggande viktig för oss alla? Jag förstår väl de svårigheter kommentatorerna visat på, men dessa problem är inte ödesbestämda. De är skapade av människor och kan lösas av människor.

De berörda har möjligheter att "hjälpa till" att lösa dem – men inte om vi förlitar oss på en hierarkisk styrning där överheten "vet bäst". Dagens form av "demokrati" tvingar oss medborgare att sitta på läktaren och åse föreställningen medan vi gemensamt förlorar matchen. Detta är katastrof. Detta är tankefällan.

Hur ser det ut i din verksamhet. Hur kan tankefällan där definieras och hur skulle den kunna undvikas.

## Referenser

Dalsvall M, Lindström K (2009): Bortom tankefällan. om organisatoriska landskap, ledarskap och personalarbete i framtiden. Sandared: Vulkan.